

Ս Փ Յ Ո Ւ Ռ Ք Ո Ւ Մ

ԲԵԼԳԻԱԶԱՅ ՊՐ. ՎԱՅՐԱՍ ՆԱԿՈՐՅԱՆԻ ՆԱՄԱԿԸ
ԲՐՅՈՒՍԵԼԻ 1958 ԹՎԱԿԱՆԻ ՄԻՋՍԶԳԱՅԻՆ ՑՈՒՑԱԶԱՆԴԵՍՈՒՄ
ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ ՊՐ. ՊՈԼ ՀԵՅՄԱՆՍԻՆ*

Ս. ԱԹՈՌԻ ՆԱԽԿԻՆ ՄԻՆԻՍՏՐ, ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԿՈՄԻՍԱՐ ՊՐ. ՊՈԼ ՀԵՅՄԱՆՍԻՆ

Օգոստոսի 14-ին, մեծ լսարանի պերճափալ Հանդիսականներին ներկայացնելով Նորին Գերազանցություն կարդինալ Աղաջանյանին, Դուք հիշեցրիք, թե անվանի մեծավորը, Կիլիկիայի պատրիարք, իր վրա էր առել իր երկրի առաքյալի՝ Գրիգոր Լուսավորչի անունը:

Նորին Գերազանցության անվան ընտրության մասին այս ակնարկությունը թողեց այն տպավորությունը, թե կարդինալը ներկայացնում էր Հայաստանի Ս. Գրիգոր Լուսավորչի Եկեղեցին՝ Կաթողիկ Առաքելական և Հռոմեական Եկեղեցու ծոցում:

Այս տպավորությունը բնականաբար սխալ է, ծանոթ պատմական եղելությունների և ներկա իրականության հանդեպ: Հակամալից ստեղծված շփոթությունը իհարկե ցավալի է: Իմ պարտականությունն է համարում ցրել այդ շփոթը Ձեր մտքում:

*Առանձին հաճությամբ և գոհունակությամբ ենք հրատարակում այդ Վահրամ Հակոբյանի այս գեղեցիկ նամակը, որպես շատ սրտառու մի բողոք՝ երկրի անոնց դեմ, որոնք, օգտվելով իրենց շրջապատի տգիտությունից, իրենք իրենց կուզեն վերագրել ինչ որ կպատկանի հայ ժողովուրդին: Պր. Վահրամ Հակոբյանի նամակը միաժամանակ բեկեղաձյուն տարագիր բայց հայրենասեր և եկեղեցասեր հայության որդիական զգացմունքների և հավատարմության մի պայծառ վկայություն է դեպի Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցին և նրա դարավոր կենտրոն Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինը:— ԽՄԲ:

Ս. Գրիգոր Լուսավորիչը, սերված Գ դարի Հայաստանի թագավորության ազնվական մի ընտանիքից (257—335 թ. թ.), հիմնադիրն է այս երկրի Եկեղեցու, որ մնացել է անկախ ազգային, առանց որևէ կապ ունենալու Հռոմի հետ:

Սկսած 300 թվականից, Հայաստանյայց Եկեղեցին հանդես է գալիս պատմության առաջ իբր քրիստոնյա մի հաստատություն՝ պաշտոնապես ճանաչված Տրդատ Գ թագավորի կողմից, որն ընդունել էր նոր հավատը և մկրտվել Ս. Գրիգորից, որ կառուցեց, թագավորի հովանավորության ներքո, առաջին եկեղեցին ճիշտ այնտեղ՝ Էջմիածնում, ուր, ըստ ավանդության, հայտնվեց աստվածային լույսը: Այս սրբավայրի հիմնվուրց պատերը, միշտ կանգուն և տասնյոթ անգամ դարավոր, դեռևս մեր օրերում էլ հովանավորում են Հայաստանյայց Եկեղեցու Մայր Աթոռը, որտեղ զահակալում է Ս. Գրիգորի 130-րդ հաջորդը՝ Նորին Ս. Օծություն Վազգեն Ա-ը, Գերագույն Հոգևոր Պետը հայ ժողովրդի, որը կապված է անքակտելիորեն իր Եկեղեցուն 98% համեմատությամբ:

Անհունորեն երախտագետ հայ ժողովուրդը Հայաստանյայց Եկեղեցուն տվել է հատուկ տիտղոսներ: Նա ոչ միայն իր հոգին է դրոշմել քրիստոնեական հավատի վրա, այլև կերտել է անքան գեղեցիկ իր լեզուն և ներշնչել իր ստեղծագործողին, որի ամենաքայտուն վկայություններն է հասցնում ն դարը՝ Ոսկեդարը մինչև մեր

օրերը: Հայաստանյայց Եկեղեցին, Փարոսի նման, իր ժողովրդի հետ ամբողջական հաղորդակցության մեջ, դարերի ընթացքում դիմակալել է Ասիայի և Իսլամության անընդմեջ հարձակումներին: Նախանձախնդիր պահապանը անցյալի բոլոր գանձերի, նա մարմնավորել է բոլոր ազգային իդեալները: Հայ ժողովուրդը նրան է պարտական իր լեզուն, իր մշակույթը և իր հրաշալի վերապրումը:

Այն հայերը, որոնք թողել են իրենց Մայրենի Եկեղեցին՝ միանալու համար Հոռմի Եկեղեցուն (առաջին դավանափոխությունները երևան են գալիս Խաչակրությունների Կիլիկիայից անցքի սկզբին), հետաքրքրորեն պահպանել են իրենց հեռավոր Ազգային Եկեղեցու կարոտը... Նրանք պահել են հայ ծեսը, մշակել լեզուն՝ ստեղծելով հայ մշակույթի ճշմարիտ օջախներ, նպաստելով այսպես ազգային ժառանգության հարստացմանը: Վենետիկի Ս. Ղազարի կղզում հայկական վանքը և նույն կարգի այլ հաստատություններ, օրինակներ են այս իրողության: Նորին Գերազանցություն կարգինալ Աղաջանյանը պետն է այս համայնքի, որ ներկայացնում է հայ ժողովրդի հազիվ 2%-ը:

Հայտարարելով լուեյայն միանալ Ս. Գրիգոր Լուսավորչին՝ նրա ամվան որդեգրումովը, բայց միաժամանակ անգիտանալ ձե-

վանալով նույն Լուսավորչի կենդանի և ներկա Եկեղեցին, անվանի մեծավորը անկասկած հակամալից ստեղծում է ցավալի մի շփոթություն Արևմուտքի ժողովուրդների մտքում և իզուր արթնացնում կենդանի մնացած դուրազագույնություններ...

Նորին Գերազանցությունը թող բարեհաճի համաձայնվել, որ Հայաստանյայց Եկեղեցուն է պատկանում ինքն իրեն ծագած լինելու մենաշնորհը հայտարարել Ս. Գրիգոր Լուսավորչից, իր առաքյալից և հիմնադրից, ճիշտ այնպես, ինչպես Հոռմի Եկեղեցին իրավացիորեն հայտարարում է իր ծագումը Ս. Պետրոսից: «Տուք դկայսերն կայսեր», — ասում էր Հիսուսը:

Դուք ինձ մեծ պատիվ արեցիք, ինձնից դրավոր խնդրելով այն, ինչ որ ես կարծում եմ, թե կարող եմ անվանել մի ճշտում: Բացարձակապես իմ անձնական անունից՝ ահա ես այդ արեցի:

Խնդրում եմ բարի լինեք ընդունել, պր. ընդհանուր կոմիսար, իմ ամենաբուռն հիացմունքի հետ, Ձեր կատարած գործի համար, իմ ամենաբարձր ակնածանքի արտահայտությունը:

ՎԱՀՐԱՄ ՀԱԿՈԲՅԱՆ

Բեյրութ

16 սեպտեմբերի 1958 թ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹՅԱՆ

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսության օրինապահ միաբանության անդամ գերաշնորհ Ս. Դերենիկ սրբազանը, խմբագրությանս ուղղած իր մի գրության մեջ, տեղեկացնում է, որ ինքը ձեռնարկել է դժվարին, բայց շնորհակալ մի աշխատանքի, այն է՝ «Պատմություն Մայրաքույն Արևելքի և Ափրիկեի հայոց» մեծածավալ ուսումնասիրության պատրաստության և հրատարակության:

Սրբազանը ձեռնարկել է գովելի և ամեն գնահատանքի և աջակցության արժանի մի աշխատանքի: Արժեքավոր և շնորհակալ այդ աշխատությունը պատրաստելիս սրբազանը կատարել է լուրջ քննական պրպտումներ, հավաքել է բազմաթիվ պատմական, մատենագրական, տեղագրական, ազգագրական տեղեկություններ, հեռավոր այդ հայ գաղութների պատմության վերաբերյալ՝ մատենադարաններից, թանգարաններից, պե-

տական արխիվներից, գրի է առել մոտ 3000 արձանագրություններ, տապանագրություններ և հավաքել է բազմաթիվ լուսանկարներ:

«Սրագրած ենք, — գրում է սրբազանը, — երեք սուլար հատորներով՝ Մայրաքույն Արևելքի և Ափրիկեի հայոց պատմությունը շուտով և վերջնականորեն գրի առնել և հրատարակել: Գրքին առաջին երկու հատորները Մայրաքույն Արևելքի հայոց պատմությունը պիտի ներկայացնեն, երրորդը՝ Ափրիկեի: Երեք հատորները միասին 2500 — 3000 էջ պիտի ըլլան և պիտի պարունակեն հազարի մոտ նկարներ: Այս աշխատության պիտի կցենք նաև մեզի դավանակից Մալաբար Եկեղեցվո (Հարավային Հնդկաստան) համառոտ պատմությունը:

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմից հետք Հնդկաստան, Պակիստան, Բիրմա, Սինկափուր, Ինդոնեզիա, Ճապոն և Զինաս-